

„ŠARA“ NA METI KRIMINALA

KOSID

KOSOVO CIVIL SOCIETY CONSORTIUM FOR
SUSTAINABLE DEVELOPMENT

KONSORCIUMI KOSOVAR I SHOQËRISE CIVILE PËR
ZHVILLIM TË QËNDRUESHËM

Decembar, 2020

KOSID

KOSOVO CIVIL SOCIETY CONSORTIUM FOR
SUSTAINABLE DEVELOPMENT

KONSORCIUMI KOSOVAR I SHQËRISË CIVILE PËR
ZHVILLIM TË QËNDRËSHËM

ŠARA- NA METI KRIMINALA

Decembar, 2020

Izdavač KOSID - Kosovar Civil Society Foundation for Sustainable Development. Sva prava zadržava KOSID. Ova publikacija ne može se umnožavati, čuvati u memorijskim sistemima, niti koristiti ni na koji način niti ni u kom obliku, bez prethodne saglasnosti izdavača. Publikacija se samo u celosti, može prenositi u elektronskom obliku, a nije dozvoljena upotreba ove publikacije u komercijalne svrhe, bez prethodnog pismenog odobrenja KOSID-a.

Za informaciju info@kosid.eu.com

Publikacija je urađena u okviru projekta “Zaštićena područja za prirodu i ljude II”, koji sprovodi WWF Adria, uz podršku Švedske agencije za međunarodni razvoj i saradnju (Sida).

Stavovi i mišljenja iznesena u publikaciji su stavovi autora i ne odražavaju nužno zvaničnu politiku ili stav WWF-a, Sida ili bilo koje druge organizacije.

SADRŽAJ

SKRAĆENICE	5
Rezime:	6
Uvod:	6
Svrha:	9
Pitanja:	9
Rezultati.	9
Požari:	10
Nezakonita seča	13
Ilegalni lov	17
ZAKLJUČAK	20
A. Prirodni aspekt	20
B. Pravni aspekt	21

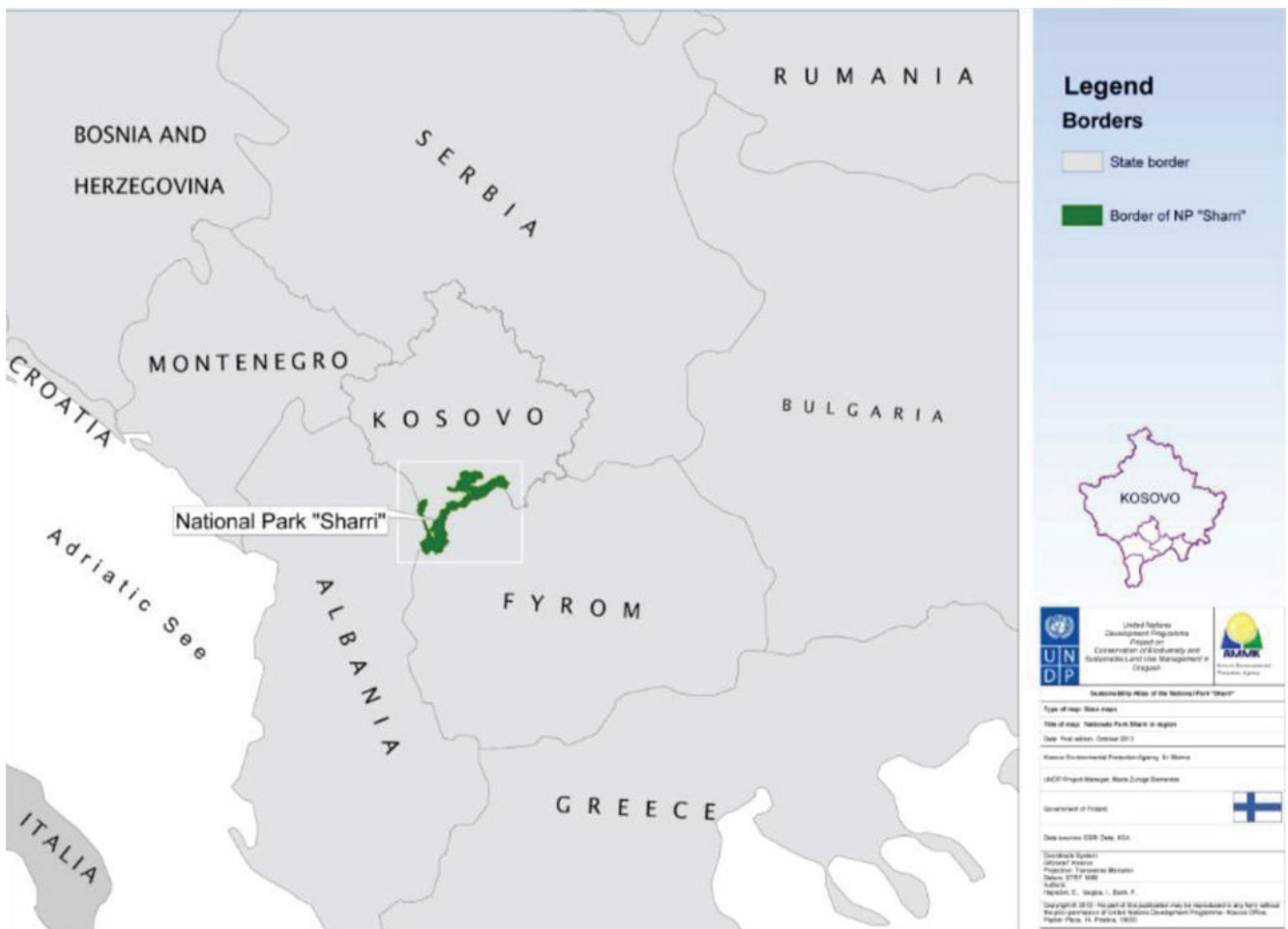
SKRAĆENICE

DUNP	Direkcija za upravljanje Nacionalnim parkom „Šara”
MŽSPP	Ministarstvo životne sredine i prostornog planiranja
AZŽS	Agencija za zaštitu životne sredine Kosova
PEZ	Područje od ekološkog značaja
POP	Posebno očuvano područje
MPŠSR	Ministarstvo poljoprivrede, šumarstva i ruralnog razvoja

Rezime: Ova analiza osmišljena je u nameri da ukaže na probleme koji su u vezi sa Nacionalnim parkom „Šar-planina” ili „Šara“. Ovi ozbiljni problemi su: nezakonite seče šuma, krivolov i požari. Nedovoljan broj osoblja Direkcije za upravljanje Nacionalnim parkom „Šara”, organizovani kriminal i nepoštovanje zakona, doveli su do degradacije flore (biljnog sveta) u nekim delovima Parka koja se ne može revitalizovati, a takođe je došlo i do smanjenja faune (životinjskog sveta) kroz ilegalni lov. Različite životinje, ekosistemi i ekološka piramida staništa idu u smeru degradacije.

Uvod: Nacionalni park „Šar-planina” proglašen je za nacionalni park na Kosovu još 1986. godine. Rad Nacionalnog parka „Šara” počeo je 1995. godine, a prekinut je između 1999 – 2002. godine, i ponovo je započet maja 2002.¹

Lokacija Nacionalnog parka „Šara” na Kosovu i u regionu²

Nacionalni park „Šara” prostire se na jugoistoku, jugu i jugozapadu Kosova. Po Zakonu o Nacionalnom parku „Šara” (2012) obuhvata se područje od 53,469 hektara, koje se prostire na teritoriji pet opština: Kačanik (4.1 %), Štrpce (23.9%), Suva Reka (4.7%), Prizren (22.2%) i Dragaš (45.1%).³

1. Vidi: <http://ammk-rks.net/?page=1,123>

2. Vidi: http://www.ammk-rks.net/repository/docs/Plani_i_menaxhimit_i_PK_Sharri_2015-2024.pdf

3. Vidi: https://www.ammk-rks.net/repository/docs/Plani_i_menaxhimit_i_PK_Sharri_2015-2024.pdf, strana 14.

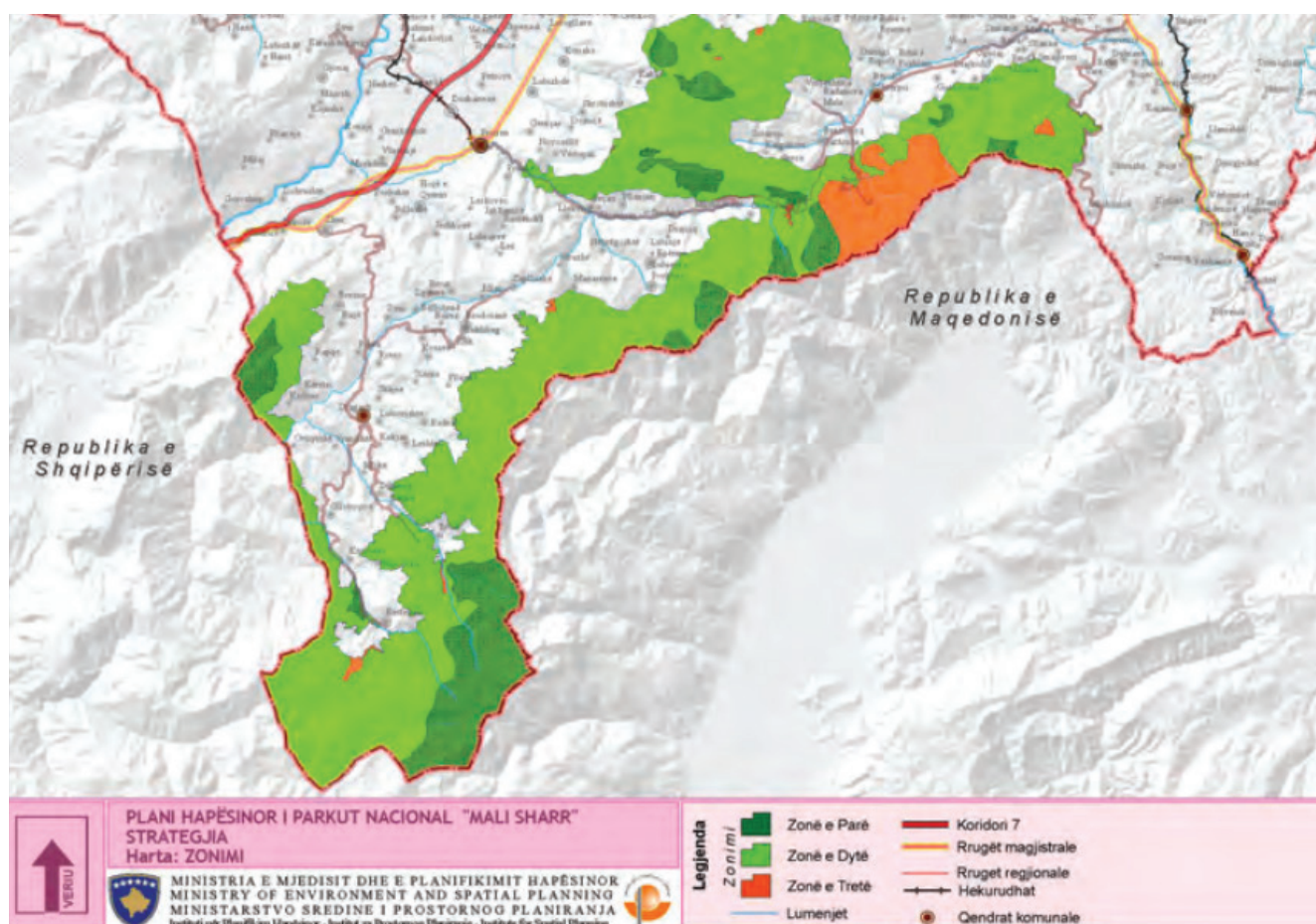

Zaštita Nacionalnog parka „Šara”, prirode i životne sredine obezbeđena je Zakonom br. 04/L – 087 o Nacionalnom parku „Šara”⁴, Zakonom br. 03/L-233 o zaštiti prirode⁵ kao i Zakonom br. 03/L-025 o zaštiti životne sredine⁶; Takođe, upravljanje Nacionalnim parkom „Šara” uređeno je i „Prostornim planom za Nacionalni park „Šara” i „Planom upravljanja Nacionalnim parkom „Šara”⁷

Prema zakonu o zaštiti prirode, nacionalni park je prirodno područje sa funkcijama:

- a) zaštite ekološke celine, jednog ili više ekosistema, za sadašnje i buduće generacije;
- b) isključene mogućnosti eksploatacije ili uzurpacije u svrhu promene i oštećenja prirode;
- c) pružanje osnova za duhovne, naučne, obrazovne, rekreativne, kulturne i svrhe posećivanja, u skladu sa principima zaštite životne sredine.⁸

Funkcionalne zone Nacionalnog parka „Šara”⁹

4. Vidi: <https://gzk.rks-gov.net/ActDetail.aspx?ActID=2866>

5. Vidi: <https://gzk.rks-gov.net/ActDetail.aspx?ActID=2716>

6. Vidi: <https://gzk.rks-gov.net/ActDetail.aspx?ActID=2631>

7. Vidi: http://www.ammk-rks.net/repository/docs/PHPK_Sharri_shq.pdf

8. Vidi: https://www.ammk-rks.net/repository/docs/Plani_i_menaxhimit_i_PK_Sharri_2015-2024.pdf

9. Vidi: http://www.ammk-rks.net/repository/docs/Plani_i_menaxhimit_i_PK_Sharri_2015-2024.pdf

Član 3 Zakona o Nacionalnom parku „Šara” propisuje uslove za sledeće funkcionalne zone Parka.¹⁰ Prema prostornom planu, Nacionalni park „Šara” se može podeliti na tri zone:

- 1. Zona striktno zaštite (Prva zona zaštite):** Obuhvata one delove teritorije Nacionalnog parka „Šara” sa izvanrednim prirodnim karakteristikama, retkim vrstama, ugroženim biljkama i životinjama i vrstama staništa u uslovima divlje prirode.¹¹
- 2. Zona aktivnog upravljanja (Druga zona zaštite):** Obuhvata delove teritorije Nacionalnog parka „Šara” koje karakteriše ekosistem, vrednosti pejzaža i druge vrednosti od značaja za ekoturizam, tradicionalnu poljoprivredu i aktivnosti koje se ne kose sa ciljevima zaštite.¹²
- 3. Zona održivog korišćenja (Treća zona zaštite):** Obuhvata delove teritorije Nacionalnog parka „Šara” namenjene za izgradnju, rekonstrukciju, zaštitu tradicionalnih i rekreativnih objekata, turizam i potrebe stanovnika na teritoriji Nacionalnog parka „Šara”, kao i korišćenje pašnjaka i ekonomsko iskorišćavanje prirodnih dobara, u skladu sa zakonom o zaštiti prirode, kao i u skladu sa sličnim zakonima i Prostornim planom Nacionalnog parka.¹³

Takođe, postoji i jedna zona koja nosi naziv **Zona uticaja**: Pojas od pedeset (50) metara od granice Nacionalnog parka „Šara” koji služi za sprečavanje negativnih uticaja u ovom parku. U zoni uticaja se sprovodi zaštitni režim koji odgovara onom u drugoj zoni zaštite.¹⁴

Drugi zakoni koji podržavaju upravljanje i zaštitu Nacionalnog parka „Šara” su Zakon br. 2003/3 o šumama Kosova¹⁵, Zakon br. 2004/29 o izmeni i dopuni Zakona br. 2003/3 o šumama Kosova¹⁶, kao i Zakon br. 03/L-153 o izmeni i dopuni Zakona br. 2003/3 o šumama Kosova¹⁷.

Opšta vizija Nacionalnog parka „Šara” je:

- Park kojim se pažljivo upravlja zarad budućih pokolenja, park sa biološkom raznovrsnošću, jedinstvenim pejzažima, tradicionalnim staništima i naseljima koja su vrednovana, koja se štite i razvijaju;
- Park u kojem ekonomske koristi služe interesima zaštite životne sredine i lokalnih zajednica.
- Pristupačan park koji posetiocima nudi mogućnosti zabave uz rekreativne, sportske, kulturne i u cilju naučnih aktivnosti.¹⁸

Prirodne vrednosti Nacionalnog parka „Šara” uključuju niz ekosistema u dobrom stanju na različitim lokacijama, od visokih planina do brda. Isti su praćeni gotovo netaknutom florom i faunom sastavljenom od brojnih retkih i endemskih vrsta.¹⁹ Šumske površine čine oko 34% ukupne površine Nacionalnog parka „Šara”. Najizazovniji faktori koji utiču na sektor šuma na Kosovu povezani su sa lošim upravljanjem, nezakonitom sečom šuma, degradacijom šumskog zemljišta kao rezultat nezakonite seče, nekontrolisanim vađenjem šljunka, uticajem štetočina ili insekata kao što je npr. štetočina borovog

10.Vidi: <https://gzk.rks-gov.net/ActDetail.aspx?ActID=2866>

11. Vidi: http://www.ammk-rks.net/repository/docs/Plani_i_menaxhimit_i_PK_Sharri_2015-2024.pdf, strana 9

12. Vidi: http://www.ammk-rks.net/repository/docs/Plani_i_menaxhimit_i_PK_Sharri_2015-2024.pdf, strana 9

13. Vidi: http://www.ammk-rks.net/repository/docs/Plani_i_menaxhimit_i_PK_Sharri_2015-2024.pdf, strana 9

14. Vidi: http://www.ammk-rks.net/repository/docs/Plani_i_menaxhimit_i_PK_Sharri_2015-2024.pdf, strana 9

15. Vidi: <https://gzk.rks-gov.net/ActDetail.aspx?ActID=2566>

16. Vidi: <https://gzk.rks-gov.net/ActDetail.aspx?ActID=2566>

17. Vidi: <https://gzk.rks-gov.net/ActDetail.aspx?ActID=2668>

18. Vidi: http://www.ammk-rks.net/repository/docs/Plani_i_menaxhimit_i_PK_Sharri_2015-2024.pdf

19. Vidi: https://www.ammk-rks.net/repository/docs/Plani_i_menaxhimit_i_PK_Sharri_2015-2024.pdf

drveća (*Thaumatococcus pinnatifidus*), bolesti i požari. Jedan od izazova je neadekvatno ekonomsko upravljanje šumama u Koritniku, Dragašu, Kačaniku i Štrpcu. Ilegalna seča je široko rasprostranjena jer se ovo drvo koristi za ogrev. Više od 500 sudskih procesa pokrenuto je protiv nezakonitih drvoseča tokom poslednjih 10 godina.²⁰

Još jedan izazov jeste krivolov ili nezakonit lov. „Nezakonit i nekontrolisan lov ugrožava sve vrste, posebno retke, a divlje životinje koje su najugroženije u našoj zoni su medved i srna, kao posledica nezakonitog i nekontrolisanog lova”, istakao je Sadri Hodaj, iz Lovačkog udruženja „Šara” iz Prizrena. Prema njegovim rečima, ova situacija se može urediti samo ako se ispoštuju zakonske odredbe.²¹ „Lov je zabranjen u Nacionalnom parku „Šara”, ali se u Dragašu nastavlja kroz lovačke klubove.²²

Svrha: Ova analiza ima za cilj da identifikuje probleme i nepravilnosti u Nacionalnom parku „Šara” koji su uticali na degradaciju flore i faune, uticaj na biodiverzitet ovog mesta, i uticaj koji je ljudski faktor imao na ekosistem oko Nacionalnog parka „Šara”.

Velike opasnosti po vrednosti Nacionalnog parka „Šara” su:

- a) Nezakonit lov
- b) Požari
- c) Degradacija šuma njihovim ogoljavanjem

Pitanja: Ova analiza je obuhvatila sledeća pitanja:

- 1) Koliko je prisutna seča šuma u Nacionalnom parku „Šara”?
- 2) Koliko je prisutan ilegalni lov u Nacionalnom parku „Šara”?
- 3) Koliko su prisutni i učestali požari u Nacionalnom parku „Šara” i koji su njihovi uzročnici?

Rezultati: Analiza Nacionalnog parka „Šara” koju je priredio KOSID, podeljena je u tri oblasti: seča šuma, požari i krivolov.

Nakon istraživanja, razgovora, razmatranja različitih izveštaja, KOSID je došao do sledećih rezultata.

20. Vidi: https://www.ammk-rks.net/repository/docs/Plani_i_menaxhimit_i_PK_Sharri_2015-2024.pdf

21. Vidi: <https://kallxo.com/gjate/hulumtim/gjuetia-ilegale-po-rrezikon-faunen-e-kosoves/>

22. Vidi: https://www.ammk-rks.net/repository/docs/Raporti_i_Natyres_2010-2014_web.pdf

◆ Požari:

Najugroženije su munike (*Pinetum heldreichii*) koje su pretrpele značajnu štetu usled šumskih požara (2000, 2007 i 2012)).²³ Šume prekrivene munikom koje se prostiru u području Ošljak, Kodža Balkan i Ostrovica i zauzimaju 10 % površine, oštećene su kao posledica šumskog požara koji se desio 2000. godine i intenzivnog razvoja štetnih insekata, koji su se masovno pojavili nakon ovog požara (*Ips. sp.* i *Blatophagus sp.*). U tom okviru, od 10% površine koja je njima pokrivena, u potpunosti je oštećeno 4.5 %.²⁴

Šumska zajednica munike (*Pinetum heldreichii*)²⁵

Tokom 2012. godine u regionu Prizrena, na planini Koritnik, bilo je požara niskog intenziteta koji su zahvatili 1.5 hektara parka, a koji su šumarski službenici stavili pod kontrolu i ugasili. Pojava izbijanja požara intenzivira se naročito tokom avgusta meseca; 22.08.2012. godine je izbio požar koji je lokalizovan i stavljen pod kontrolu 28.08.2012. godine, a koji je zahvatio veće površine, ali i bolji kvalitet četinarskih šumskih kultura.²⁶ Prema rečima Bajrama Kafexhollija, direktora Direkcije za upravljanje Nacionalnim parkom „Šara” - „Požar 2012. godine je bio podmetnut, jer je upravo te, 2012. godine izvršeno proširenje Nacionalnog parka „Šara”. Smatra se da je ovaj požar izazvan, jer je drvna industrija računala na deo na koji se park širio- u šumovitom delu Koritnika, odakle su nameravali da koriste tehničko drvo (drvo koje se koristi za gradnju). Kada je park proširen, zaustavio je legalnu seču šume za potrebe drvne industrije, i kao rezultat, požar je podmetnut u znak protesta.”²⁷

23. Vidi: https://www.ammk-rks.net/repository/docs/Raporti_i_Natyres_2010-2014_web.pdf

24. Vidi: https://www.ammk-rks.net/repository/docs/Raporti_i_Natyres_2010-2014_web.pdf

25. Vidi: https://www.ammk-rks.net/repository/docs/Raporti_i_Natyres_2010-2014_web.pdf

26. Vidi: https://www.ammk-rks.net/repository/docs/Raporti_i_Natyres_2010-2014_web.pdf

27. Razgovor sa direktorom Direkcije za upravljanje Nacionalnim parkom „Šara” Bajram Kafexholli dana 06.10.2020.

Požar u Nacionalnom parku „Šara” od 22.08.2020-28.08.2020 i njegove posledice²⁸

U izveštaju o zaštiti životne sredine za period od 2015-2017. godine vidimo da je posebno teška situacija prisutna u šumama sa munikom (*Pinetum heldreichii*) na područjima Koritnika i Golemog bora, kao rezultat požara 2000, 2007, 2012. i 2015. godine i razvoja štetočina (potkornjaci)- Scolitide.

Oko 1000 hektara šuma na planini Koritnik i oko 100 hektara šuma munike na području Golemog bora je isušeno usled masovnih šumskih požara i intenzivnog razvoja insekata štetočina (potkornjaci).²⁹ Požari uglavnom nastaju usled bacanja opušaka, na izletima gde pojedinci izlaze u prirodu i pale vatru za pripremu hrane itd. U poslednje dve godine (2018-2020) deo koji je izgoreo 2012. godine počeo je da se čisti od oštećenja, počevši od uklanjanja izgorelog drveta.³⁰

Šumska oštećenja od požara u šumi munike na Koritniku³¹

28. Vidi: https://www.ammk-rks.net/repository/docs/Raporti_i_Natyres_2010-2014_web.pdf

29. Vidi: https://www.ammk-rks.net/repository/docs/Raporti_per_gjendjen_e_natyres_2015-2017.pdf

30. Razgovor sa direktorom Direkcije za upravljanje Nacionalnim parkom „Šara” Bajram Kafexholli dana 06.10.2020.

31. Vidi: https://www.ammk-rks.net/repository/docs/Raporti_i_Natyres_2010-2014_web.pdf

Tokom godina vidimo da su požari sve prisutniji na pašnjacima sa travnatim površinama. Čini se da su ova područja više podložna požarima.

Požari u Nacionalnom parku „Šara” u periodu od 2017-2020. godine

- Godina **2017**: bilo je 6 požara u planinskim područjima Koritnik, Kabaš, Ošljak, Konjuška, Kobilica i Vrtop. Šteta je uglavnom pricinjena nad travnatom vegetacijom na površini od oko 3 hektara.
- Godina **2018**: bilo je 5 požara u planinskim područjima Delovce, Kobilica, Konjuška, Kodža Balkan, i Gotovuša. Šteta je uglavnom pricinjena nad travnatom vegetacijom na površini od oko 2 hektara.
- Godina **2019**: bilo je 8 izraženijih požara; 5 požara u planinskim predelima Broda i Firaje (opština Štrpce) i 3 požara u područjima sela Brod, Restelica i Kruševo (opština Dragaš). Šteta je uglavnom pricinjena nad travnatom vegetacijom (pašnjaci) na površini od oko 100 hektara.
- Godina **2020**: nije bilo znatnih požara. Najveći razlog je pandemija/situacija sa COVIDOM-19, koja je učinila da se smanji broj požara. Posebno treba istaći požar u selu Manastirica u kome su spaljeni pašnjaci i grmlje na površini od 2 hektara.³²

32. Podatke je dostavila Direkcija za upravljanje Nacionalnim parkom „Šara”

◆ Nezakonita seča

Izveštaj o stanju prirode za 2010-2014. godinu Ministarstva životne sredine i prostornog planiranja ukazuje da je stanje prirodnih resursa u Nacionalnom parku „Šara” neodrživo usled negativnih efekata biotičkih faktora (ljudi, insekti, bolesti) i abiotičkih (požari, prirodne katastrofe: vetar, snežni nanosi itd.).³³ Takođe, ako govorimo o abiotičkim faktorima, njihov uticaj može biti evidentan kao npr. smanjenje kišnih padavina, visoke temperature i slično, ali kao faktor koji ima negativan uticaj je antropogeni faktor ili, faktor čovek. Najugroženija je šumska vegetacija koja pokriva oko 35% (18.298 hektara) površine Nacionalnog parka „Šara”. Bukove šume su najrasprostranjenije u Nacionalnom parku „Šara” sa vrstama *Fagetum montanum* i *Fagetum subalpinum*.³⁴ Upravo to čini da ova vrsta drveća bude ugrožena nezakonitom sečom u ovom parku. Ova negativna pojava je naročito prisutna u regionima sela Delovac i Mačitevo opštine Suva Reka, Manastirica i Koritnik 1 opštine Prizren i u različitim regionima opštine Štrpce koji su ostali van upravljanja MŽSPP-a (DUNP-a).³⁵

Nezakonita seča šuma u Nacionalnom parku „Šara”³⁶

Sa druge strane, u izveštaju Ministarstva životne sredine i prostornog planiranja³⁷, za period od 2015-2017. godine, vidimo širenje ove aktivnosti i u nekim drugim opštinama. Šteta od nezakonite seče šume je izraženija u regionima Brod i Firaja u opštini Štrpce, kao i u regionu Jasika / Ljuboten u opštini

33. Vidi: https://www.ammk-rks.net/repository/docs/Raporti_i_Natyres_2010-2014_web.pdf

34. Vidi: https://www.ammk-rks.net/repository/docs/Raporti_i_Natyres_2010-2014_web.pdf

35. Vidi: https://www.ammk-rks.net/repository/docs/Raporti_i_Natyres_2010-2014_web.pdf

36. Vidi: https://www.ammk-rks.net/repository/docs/Raporti_i_Natyres_2010-2014_web.pdf

37. Vidi: https://www.ammk-rks.net/repository/docs/Raporti_per_gjendjen_e_natyres_2015-2017.pdf

Kaçanik. Aktivnost nezakonite seče u opštinama Kačanik i Štrpce bila je prisutna i ranije. Izveštaj Ministarstva životne sredine i prostornog planiranja za period 2011–2012. o stanju u prirodi kaže da je na teritoriji Nacionalnog parka koja se nalazi u opštinama Štrpce i Kačanik pričinjena značajna šteta nad bukovim šumama.³⁸ Ovo je posledica nedostatka nadležnosti upravljanja Direkcije Nacionalnog parka „Šara” (MŽSPP) u ove dve opštine, kojima su upravljale paralelne srpske institucije u Štrpcu.³⁹ Kada su se 2013. godine udaljile srpske paralelne institucije, od te godine delom Nacionalnog parka „Šara” u Štrpcu upravljaju institucije Republike Kosovo.⁴⁰ Regioni koji su zabeležili najviše problema sa nezakonitom sečom su: Regija Jasika u opštini Kačanik, deo Štrpca sa delovima Broda i Firaje. Tokom 2016–2020. godine u Osnovnom sudu u Prizrenu i Uroševcu podnet je veliki broj tužbi za seču i krađu šuma u zaštićenom području Nacionalnog parka „Šara”. Ove tužbe podnela je Direkcija za upravljanje Nacionalnim parkom „Šara” sa pravnim službenicima Kosovske agencije za zaštitu životne sredine. Tužbe se podnose u zavisnosti od toga u kojoj su opštini uhvaćene ilegalne drvoseče.

- Tokom **2016-2017.** godine, šteta pričinjena šumama nezakonitom sečom dostigla je površinu od **12,014.12 m³**, uglavnom u opštinama Kačanik i Štrpce gde Direkcija za upravljanje Nacionalnim parkom „Šara” nije upošljavala čuvare prirode/šumare. Osnovnim sudovima u Prizrenu i Uroševcu je 2017. godine podneto **111 krivičnih tužbi** za krađu drvene mase od **297.12 m³**.
- Godine **2018.** u Nacionalnom parku „Šara” zabeležena je šteta od nezakonite seče šuma od **4436.03 m³**, koja je bila izraženija u području sela Brod i Firaje, u opštini Štrpce i Jasika u Kačaniku. Osnovnim sudovima u Prizrenu i Uroševcu je podneto **188 tužbi** za krađu šuma koje pripadaju zaštićenim područjima Nacionalnog parka „Šara” za drvenu masu od **643.85 m³**.
- Godine **2019** je u Nacionalnom parku „Šara” zabeležena šteta od nezakonite seče šuma u visini od oko **2,500.00 m³**. Šteta od nezakonite seče šume je izraženija u regionima Brod i Firaje, u opštini Štrpce, kao i u regionu Jasika u opštini Kačanik. U poređenju sa prethodnim godinama, **162** tužbi je više za krađu šume u zaštićenom području Nacionalnog parka „Šara” za drvenu masu od **347.02 m³**.
- Godine **2020.** do sada je zabeležena šteta od više od **1000 m³** drvene mase. Konačni izveštaj o šteti u šumama planiran je da se sastavi krajem meseca novembra.⁴¹

KOSID je obavio razgovore sa nekim zvaničnicima koji se bave zaštitom šuma i uvereni su da u delu Kačanika deluje organizovani kriminal u vezi sa sečom drveća. Jedna grupa ljudi prati čuvare, prati policiju, i u tu svrhu unajmljuju druge osobe. Njihov identitet i imena podneti su policijskoj upravi Kačanik, gde imaju na desetine poziva za sud.⁴²

Proces je takav, da ako neko bude uhvaćen sa nezakonito isečenim drvećem, njegovo/njeno vozilo i količina isečenog drveta se odmah trajno oduzimaju.

38. Vidi: https://www.ammk-rks.net/repository/docs/Raporti_Gjendja_e_Mjedisit_Web_Shqip.pdf

39. Vidi: https://www.ammk-rks.net/repository/docs/Raporti_Gjendja_e_Mjedisit_Web_Shqip.pdf

40. Razgovor sa direktorom Direkcije za upravljanje Nacionalnim parkom „Šara” Bajram Kafexholli dana 06.10.2020.

41. Podatke je dostavila Direkcija za upravljanje Nacionalnim parkom „Šara”

42. Razgovor sa zaposlenima Direkcije za upravljanje Nacionalnim parkom „Šara” dana 06.10.2020.

Oduzeta drva koja se već nekoliko godina nalaze u dvorištu Direkcije za upravljanje Nacionalnim parkom „Šara”⁴³

Oduzeta vozila koja se već nekoliko godina nalaze u dvorištu Direkcije za upravljanje Nacionalnim parkom „Šara”⁴⁴

U datom trenutku, Direkcija za upravljanje Nacionalnim parkom „Šara” podnosi prijavu i ona se šalje AZŽS. Službenik ove agencije podnosi krivičnu prijavu sudu, nakon čega se sud bavi ovim predmetom. „Većina biva kažnjena, ali ako imaju vezu, može se desiti da ne budu kažnjeni”⁴⁵. Glavni uzrok nezakonite seče šuma je teška socio-ekonomska situacija seoskog stanovništva koje koristi bukovo drvo kao glavni izvor za ogrev, i neprocesuiranje tužbi Direkcije za upravljanje Nacionalnim parkom „Šara” pred nadležnim sudovima.⁴⁶

Oduzeta drva koja se nalaze u dvorištu Direkcije za upravljanje Nacionalnim parkom „Šara” odlukom šefa Kosovske agencije za zaštitu životne sredine poklanjaju se siromašnim porodicama (u teškim socijalnim uslovima), a kada govorimo o oduzetim vozilima, vlasnici vozila moraju dobiti dozvolu suda da ih preuzmu.

43. Fotografije iz dvorišta Direkcije za upravljanje Nacionalnim parkom „Šara”

44. Fotografije iz dvorišta Direkcije za upravljanje Nacionalnim parkom „Šara”

45. Razgovor sa direktorom Direkcije za upravljanje Nacionalnim parkom „Šara” Bajram Kafexholli dana 06.10.2020.

46. Vidi: https://www.ammk-rks.net/repository/docs/Raporti_i_Natyres_2010-2014_web.pdf, strana 47.

Seča u Nacionalnom parku „Šara” zabranjena je zakonom o zaštiti prirode. „Šteta po prirodu od nezakonite seče drveća je velika, jer time Nacionalni park „Šara” gubi vrednost prirodnog rezervata, a ovo područje samim tim gubi epitet zaštićenog područja i može se koristiti u razne svrhe⁴⁷.” Ali seča je dozvoljena samo kada se radi o čišćenju u sanitarne svrhe. Drvna masa nastala kao rezultat sanitarne seče i čišćenja, namenjena je zadovoljavanju potreba lokalne zajednice za drvom za ogrev. Ovo je uticalo na ublažavanje velike potražnje za drvom za ogrev u ruralnim područjima Nacionalnog parka „Šara”, sprečavanje nezakonite seče i uspostavljanje prijateljskih odnosa između Direkcije za upravljanje Nacionalnim parkom „Šara” i lokalne zajednice, koja predstavlja interesnu grupu od posebnog značaja za Nacionalni park „Šara”. Sanitarna seča i čišćenje, vrši se u šumama kada su stabla bolesna, trula, iskrivljena ili blokiraju put, suvo drveće itd. Direkcija za upravljanje Nacionalnim parkom „Šara” izdaje dozvole za sanitarnu seču porodicama područja koja se nalaze u Nacionalnom parku „Šara”. Jedna porodica tokom sanitarne seče sme da prikupi najviše 12 kubnih metara drveta. Prednosti sanitarne seče idu u korist ekološkom, socijalnom i ekonomskom aspektu.⁴⁸

Sanitarna seča šuma u periodu od 2017-2020. godine

- Godine **2017.** sprovedena je sanitarna seča oštećene i zaražene drvene mase u količini od 4,444.89 m³, uglavnom bukovog drveta (javne šume - 2,998.09 m³ i privatne šume - 1,444.80 m³). Prodajom drvene mase dobijene sanitarnom sečom ostvarena su finansijska sredstva u vrednosti od 47,371.78 € (u javnim šumama 45,201.59 € i u privatnim šumama 2,170.20 €).
- Godine **2018.** sprovedena je sanitarna seča oštećene i zaražene drvene mase u količini od 5,638.53 m³, uglavnom bukovog drveta (javne šume - 4,608.43 m³ i privatne šume – 1,030.10 m³). Prodajom drvene mase dobijene sanitarnom sečom ostvarena su finansijska sredstva u vrednosti od 58,110.19 € (u javnim šumama 56,565.04 € i u privatnim šumama 1,545.15 €).
- Godine **2019.** sprovedena je sanitarna seča oštećene i zaražene drvene mase u količini od 6,688.10 m³, uglavnom bukovog drveta (javne šume - 5,024.04 m³ , privatne šume 1,688.10 m³). Drvna masa nastala sanitarnom sečom namenjena je zadovoljavanju potreba lokalne zajednice za drvom za ogrev. Prodajom drvene mase dobijene sanitarnom sečom ostvarena su finansijska sredstva u vrednosti od 59,181.54 € (u javnim šumama 56,685.45 € ; u privatnim šumama 2,496.09 €).
- Godine **2020.** sanitarna seča započeta je meseca avgusta i prema planu će biti završena 15.11.2020. Ove godine se planira da sanitarna seča drvene mase količinski bude približna onoj iz 2019. godine.

Drvna masa dobijena sanitarnom sečom namenjena je zadovoljavanju potreba lokalne zajednice za drvom za ogrev.⁴⁹

47. Razgovor sa Behxhetom Mustafom, profesorom na Prirodno-matematičkom fakultetu Univerziteta u Prištini, Katedra za ekologiju

48. Vidi: https://www.ammk-rks.net/repository/docs/Raporti_per_gjendjen_e_natyres_2015-2017.pdf

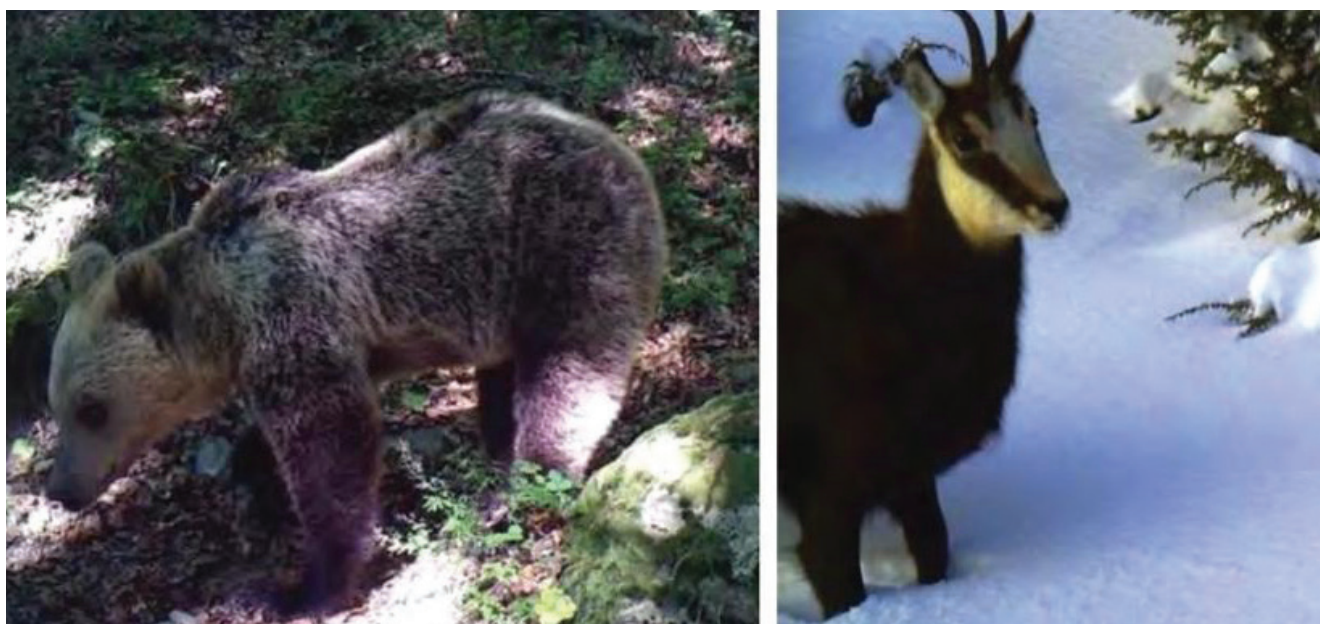
49. Podatke je dostavila Direkcija za upravljanje Nacionalnim parkom „Šara”

◆ Ilegalni lov

Fauna u Nacionalnom parku „Šara” je veoma raznolika sa različitim vrstama živih bića i ugroženim vrstama na evropskom nivou. Ova grupa uključuje sisare poput mrkog medveda, vuka, divlje mačke i zlatnog šakala. Takođe su važne i vrste koje čine primarni plen najvećih mesojeda, posebno jelen koji je lovcima i lovokradicama najdraža vrsta. Njihova vrednost je još veća zbog prisustva sličnih ekosistema i populacija povezanih sa susednim zemljama - Albanijom i Severnom Makedonijom⁵⁰. Izveštaj Ministarstva životne sredine i prostornog planiranja za period od 2010 - 2014. godine o stanju prirode navodi da su od krivolova najugroženiji jeleni i divokoze, dok su mrki medved i vuk dobro zastupljeni⁵¹

Mrki medved i divokoza u NP „Šara”⁵²

Ove vrste će i dalje biti ugrožene u narednim godinama, a to potkrepljuju i izveštaji o stanju prirode Ministarstva životne sredine i prostornog planiranja u narednim godinama 2015-2017. u kojima se navodi: „Stanje faune je relativno dobro, ali stalnu opasnost za neke vrste životinja (jelene i divokoze) nosi sa sobom krivolov, koji se s vremena na vreme (naročito vikendom) pojavljuje u nekim oblastima Nacionalnog parka „Šara”, kao npr: Šutman, Ošljak, Bistra, Kodža Balkan, Rusenica i Jažinačko jezero”.⁵³ Plen nastao krivolovom namenjen je restoranima u oblasti Župe i šire, zbog čega se mora uključiti komunalna i centralna inspekcija u cilju zabrane prodaje zabranjenog mesa.”⁵⁴ Opasnost od ilegalnog lova ne dolazi samo od stanovnika Republike Kosovo, već ima slučajeva kada stanovnici zemalja poput Severne Makedonije ili Albanije prelaze na teritoriju Kosova pod izgovorom da je stoka ušla na pašnjake na teritoriji Nacionalnog parka „Šara” na Kosovu i ilegalno love životinje ovog parka.⁵⁵ Ovo je nezakonito jer lov nije dozvoljen na 500 metara od granice Republike Kosovo.

50. Vidi: https://www.ammk-rks.net/repository/docs/Raporti_per_gjendjen_e_natyres_2015-2017.pdf

51. Vidi: https://www.ammk-rks.net/repository/docs/Raporti_i_Natyres_2010-2014_web.pdf

52. Vidi: https://www.ammk-rks.net/repository/docs/Raporti_per_gjendjen_e_natyres_2015-2017.pdf

53. Vidi: https://www.ammk-rks.net/repository/docs/Raporti_per_gjendjen_e_natyres_2015-2017.pdf, strana 55

54. Vidi: https://www.ammk-rks.net/repository/docs/Raporti_per_gjendjen_e_natyres_2015-2017.pdf

55. Razgovor sa direktorom Direkcije za upravljanje Nacionalnim parkom „Šara” dana 06.10.2020.

Srna, vrsta koja je ugrožena prema Crvenoj knjizi faune⁵⁶

„Tokom perioda od 2017-2020, s vremena na vreme ilegalni lov javlja u nekim planinskim područjima kao što su: Koritnik, Šutman, Ošljak, Kodža Balkan, Jažinačko jezero, Konjuška itd. Poseban problem u opštini Dragaš predstavljaju ilegalni lovci iz Albanije, koji deluju u pograničnom pojasu od Koritnika do Rudoke. Takođe, s vremena na vreme ima ilegalnih upada lovaca iz Severne Makedonije u planinskim predelima Konjuška i Dupnice. Životinje koje su najugroženije krivolovom su divokoze i jeleni. U periodu od 2018-2020. godine beležimo pad ilegalnog lova.”⁵⁷ Prema Direkciji za upravljanje Nacionalnim parkom „Šara“, stanovnici različitih delova Nacionalnog parka „Šara“ su svesniji i prijavljuju policiji pucnjeve koje čuju, i tom prilikom se obaveštava i Direkcija.

Lov je zabranjen na području Nacionalnog parka „Šara“. Lovci smeju loviti samo tokom lovačke sezone, koju otvara Ministarstvo poljoprivrede, šumarstva i seoskog razvoja. „Prema Ministarstvu, otvaranje i trajanje lovačke sezone prema Zakonu, može odrediti samo ministar poljoprivrede odlukom, a nikako neko drugo telo ili institucija.”⁵⁸ Otvaranje sezone lova zavisi od kalendara MPŠSR i podataka na terenu, jer je jedna od glavnih tačaka, da se ne sme loviti u vreme parenja životinja ili kada su skotne. Lovачku dozvolu pribavljaju lovačka udruženja, gde svako udruženje ima svoje lovište na kome je dozvoljen lov. Ova lovišta nalaze se van teritorije Nacionalnog parka „Šara“.

Jedno od najstarijih udruženja u Prizrenu je Udruženje lovaca „Šara“. Sedat Krasniqi, sekretar udruženja, izjavio je: „Mi, kao udruženje, imamo ljude koji su na terenu, odnosno na terenu Prizrena i prate situaciju u pogledu ilegalnog lova. Broj čuvara je 52. Ovo udruženje takođe ima postavljene kamere u obliku zamki za nadgledanje životinja sa te strane. Čuvari na terenu blisko sarađuju sa čuvarima Direkcije za upravljanje Nacionalnim parkom „Šara“.”⁵⁹

Ilegalni lov u Nacionalnom parku „Šara“ nosi sa sobom različite posledice. Realno, lov u Nacionalnom

56. Vidi: Crvena knjiga o fauni koju je pripremlilo Ministarstvo životne sredine i prostornog planiranja. Strana 82

57. Razgovor sa direktorom Direkcije za upravljanje Nacionalnim parkom „Šara“ dana 06.10.2020.

58. Vidi: <https://www.koha.net/arberi/242935/gjuetia-ilegale-rrezikon-zhdukjen-e-shume-kafsheve/>

59. Razgovor sa Sedatom Krasniqijem iz Udruženja lovaca „Šara“ dana 16.11.2020.

parku „Šara” oštećuje staništa divljih životinja, jer su životinje uplašene hicima iz oružja lovaca koji izlaze u lov na tim prostorima. Puno lovaca koristi lovačke dozvole koje dobijaju ako se učlane u neko lovačko udruženje, da bi nabavili lovačku pušku, a zatim je koriste na razne načine za lov u zonama u kojima se ne može loviti, kao što je Nacionalni park „Šara”⁶⁰. 2020. godine sezona lova otvorena je 1. novembra. Prošle godine je s pravom sezona lova zatvorena odlukom ministra Besian Mustafa, s obrazloženjem da je došlo do smanjenja broja divljih životinja.⁶¹

Loviti se može na dva načina, puškom i sa lovačkim psom. Ova dva oblika lova jednako su štetna. U slučaju lova puškom, lovac ima 3 metka i mora loviti s njima, dok u slučaju lova sa psom, lovac pušta pse da priđu i približe plen lovcu, kome je lakše da taj plen i uhvati. Postoje i slučajevi kada zvaničnici visokih kosovskih institucija vikendom upražnjavaju ilegalni lov u ovom parku. Zone u kojima ovi zvaničnici love potpadaju oblastima Suve Reke i Prizrena.⁶²

Direkcija za upravljanje Nacionalnim parkom „Šara” deluje sa sledećim osobljem:

Dva šefa sektora, terensko osoblje, administrativno i stručno osoblje. Ono broji 18 službenika. Svake godine se angažuje 10-12 čuvara prirode ugovorom o delu, na 6to-mesečni period. Razlog za to je nedovoljan budžet koji se dodeljuje ovoj direkciji, što sprečava angažovanje čuvara na duži period. Plan upravljanja Nacionalnim parkom „Šara” predviđa da osoblje Direkcije za upravljanje „Šarom” broji 50 zaposlenih, a sada ih ima 28-30. Jedan od izazova sa kojima se suočava Nacionalni park „Šara” je nedostatak službenika za faunu. Bivši zvaničnik je otišao u penziju i institucije tvrde da zbog situacije sa COVID-om nisu angažovale novog. Ovo utiče na ilegalni lov, jer sada nema nikoga ko se direktno bavi ovim problemom.

Nakon isteka ugovora o delu čuvara, otvara se konkurs koji traje 2 meseca. Kandidati polažu dva testa, jedan usmeni i jedan pismeni, pre nego što budu primljeni. Postizanje zadovoljavajućeg broja kandidata je veliki izazov, posebno u delu Kačanika i Štrpca gde postoje slučajevi u kojima se od stanovnika traži da se prijave na konkurs. Razlozi za nezainteresovanost mogu biti različiti, poput osećaja nesigurnosti na terenu, problema sa počiniocima krivičnih dela itd. U delu Prizrena postoje čuvari sa redovnim ugovorima, jer je taj deo bio deo Nacionalnog parka „Šara” od 1986. godine, dok čuvari u ostalim područjima imaju ugovore o delu. Bilo je problema u delu Dragaša gde paralelne strukture Srbije nisu prihvatile da pređu pod upravu parka 2007/08. godine, kada je park proširen. U 2013. godini ove paralelne strukture su uklonjene, i od te godine delom Dragaša upravlja Direkcija za upravljanje Nacionalnim parkom „Šara”. Područja Kačanika, Štrpca i Dragaša nisu pokrivena šumskim čuvarima. Ova područja pokrivaju samo čuvari koji imaju ugovore o delu, jer nedostatak budžeta ne dozvoljava da se angažuju čuvari sa jednogodišnjim ili višegodišnjim ugovorom. Takođe, raspodela čuvara vrši se u zavisnosti od veličine terena, jer, na primer, područje Prizrena ima veću teritoriju, te je u tom delu potreban veći broj čuvara. U oblastima Prizrena, Suve Reke, Štrpca i Kačanika postoje šumska područja, dok je područje Dragaša prekriveno pašnjacima. Delovi Kačanika, Štrpca, Dragaša, Suve Reke imaju po 2 čuvara, dok Prizren ima 6 čuvara. To rezultira da 60-70% teritorije ne bude pokriveno čuvarima.

60. Razgovor sa Fatosom Lajqijem iz NVO ERA dana 07.11.2020.

61. Vidi: <https://www.koha.net/arberi/242935/gjuetia-ilegale-rrezikon-zhdukjen-e-shume-kafsheve/>

62. Razgovor sa zaposlenim Direkcije za upravljanje Nacionalnim parkom „Šara”

ZAKLJUČAK

A. Prirodni aspekt

- **Nezakonita seča:** Prema nalazima i obavljenim razgovorima, zaključuje se da je jedan od problema sa kojim se suočava Direkcija za upravljanje Nacionalnim parkom „Šara” mali budžet dodeljen ovoj instituciji. Isti rezultira smanjenjem broja čuvara sa redovnim ugovorima, ali i nedostatkom osoblja koje bi trebalo da bude u okviru normi utvrđenih Planom upravljanja Nacionalnim parkom „Šara”. Ozbiljan problem su i organizovane kriminalne grupe koje se bave ilegalnom sečom u Nacionalnom parku „Šara”. Ovo dovodi do opasnosti da određena područja izgube vrednosti za koje su proglašena kao „zaštićene zone”, jer ako neko područje izgubi svoje vrednosti poput flore ili faune i bude degradirano, time će biti uklonjeno iz reda područja zaštićenih kosovskim zakonom. Nerazmatranje tužbi koje su dovele čak do zapošljavanja osoba koje imaju predmete na sudu, pokazuje koliko su krhki pravosudni sistem ili sprovođenje zakona na Kosovu. Dakle, iako bi ljudi koji degradiraju prirodu trebalo da budu kažnjeni, to se na Kosovu ne dešava, već naprotiv, oni se zapošljavaju, i na neki način im se daje podsticaj da stiču prihode, koje nakon toga mogu da ulažu u opremu koja može naneti štetu prirodi.
- **Ilegalni lov:** Kosovo nema istinska istraživanja u vezi sa faunom, takođe nedostatak službenika za faunu u Direkciji za upravljanje Nacionalnim parkom „Šara” čini da se ne zna jasno kolika je populacija neke vrste na određenoj lokaciji, ili kvalitativne informacije o fauni u Nacionalnom parku „Šara”. Ilegalni lov u Nacionalnom parku „Šara” može dovesti do smanjenja populacije jedne životinjske vrste u staništu kome pretila opasnost od izumiranja životinjskih vrsta. Izgovor da se lov sprovodi radi smanjenja broja divljih životinja je slab argument. Kao ljudi ulazimo na „stranu” teritoriju, u prostor koji je stanište jedne vrste, i to čoveka ili, drugim rečima, „antropogeno dejstvo” čini evidentnim i zlonamernim prema drugim stvorenjima. Dobra stvar u oblasti Nacionalnog parka „Šara” je svest stanovnika koji odmah reaguju kada čuju hlice iz lovačkih pušaka i pozivaju policiju. Lov sa (lovačkim) psima oblik je vrlo bizarnog lova, jer različite vrste životinja napuštaju svoja staništa i ulaze u staništa druge vrste; lovački psi su obučeni da približe plen lovcu, koji može biti daleko od mesta gde se plen nalazi. Razne životinje napuštaju svoja staništa i ulaze u druga staništa, što narušava ekološku ravnotežu Nacionalnog parka „Šara”.
- **Požari:** Stanište poput Koritnika, koje je izgorelo pre puno godina, nemoguće je prirodno revitalizovati, jer su hranljive vrednosti tla u tom području izgubljene. Međutim, ako to učini ljudska ruka, vrednosti koje su nekada postojale ne mogu se vratiti u potpunosti, ali se šteta može ublažiti. Ostali požari uzrokovani izletima ili šetnjama stanovnika su mali po obimu, i njima se lako može upravljati, ali u nedostatku osoblja, požari mogu eskalirati u veće požare jer nisu sve lokacije pokrivene čuvarima. Sezona u kojoj su požari najprisutniji je letnja sezona u kojoj je priroda Nacionalnog parka „Šara” najposećenija.

B. Pravni aspekt

Pravni okvir za zaštitu Nacionalnog parka „Šara” i zabranu nezakonitih radnji, poput krčenja šuma, ilegalnog lova i požara sastoji se od niza pravnih akata:

1. **Zakon br. 04/L – 087 o Nacionalnom parku „Šara”** osim što predviđa zaštićene oblasti u sklopu nacionalnog parka na tri nivoa, vredi napomenuti da se posebna zaštita poklanja **zoni uticaja** koja pokriva prostor od pedeset (50) metara od granice Nacionalnog parka „Šara” i služi za sprečavanje štetnih uticaja u Nacionalnom parku.⁶³
2. **Zakon br. 03/L-233 o zaštiti prirode** predviđa da **Oštećenje prirode** predstavlja stanje prirode, kada su ljudskim delovanjem promenjeni prirodni procesi u tolikoj meri da je narušena prirodna ravnoteža ili su uništene prirodne vrednosti.⁶⁴ U skladu sa ovim zakonom, **Zaštićene prirodne vrednosti** - prirodne vrednosti proglašene zaštićenim ovim Zakonom i upisane u Registar zaštićenih prirodnih vrednosti, a odnose se na zaštitne kategorije: - strogi rezervat, **nacionalni park, posebno područje, park prirode**, spomenik prirode, značajni predeo, park-šume i spomenik parkovne arhitekture -, zaštićene biljne vrste, vrste gljiva i životinjske vrste uključujući izumrle primerke divljih vrsta zaštićenih na osnovu ovoga Zakona i međunarodnih akata, njihove delove i derivate, te zaštićene minerale i fosile.⁶⁵

Na osnovu podataka iz izveštaja i nacionalnog zakonodavstva, može se zaključiti da je područje Nacionalnog parka „Šara” **Važno ekološko područje** - područje koje vidljivo doprinosi očuvanju biološke raznovrsnosti u Republici Kosovo)⁶⁶, kao i **Posebno očuvano područje - POP** – važno za zajednicu proglašeno prema zakonskim merama, administrativnim i/ili ugovornim aktom kada su neophodne mere čuvanja sprovedene za održavanje ili restauraciju u povoljnom statusu zaštite prirodnog staništa i /ili populacije vrste za koju je područje proglašeno)⁶⁷.

Shodno tome, zaštićene vrednosti prirode prema ovom zakonu su: zaštićene zone, uključujući Nacionalni park „Šara”, u kojoj su zabranjene⁶⁸ sve radnje u vezi sa ekonomskim iskorišćavanjem prirodnih dobara⁶⁹. S tim u vezi, zabranjena je upotreba prirodnih resursa na način koji uzrokuje uništavanje i gubitak prirodne plodnosti zemljišta, prirodnog biljnog sveta, svet gljiva i životinjskog sveta⁷⁰ sem poslova i delatnosti koje ne ugrožavaju izvornu prirodu⁷¹. Zabrinjavajuće ilegalne aktivnosti koje se odvijaju u ovom parku zabranjene su zakonom, a iste aktivnosti (nezakonita seča / krčenje šuma, ilegalni lov, požari) kažnjive su prema važećem zakonu.

- **O POŽARIMA:** U strogom rezervatu, nacionalnom parku, posebnoj zoni, parku prirode, zaštićenom predelu i spomeniku parkovne arhitekture zabranjeno je paljenje vatre van mesta stanovanja i / ili mesta koja su obeležena i određena za ovu namenu.⁷²

63. Član 3, stav 1, tačka 4 Zakona br. 04/L– 087 o Nacionalnom parku;

64. Član 7, stav 1. tačka 2 Zakona br. 03/L-233 o zaštiti prirode;

65. Član 7, stav 1, tačka 57 Zakona br. 03/L-233 o zaštiti prirode;

66. Član 7, stav 1, tačka 60 Zakona br. 03/L-233 o zaštiti prirode;

67. Član 7, tačka 1.63 Zakona br. 03/L-233 o zaštiti prirode;

68. Član 11, stav .4 Zakona br. 03/L-233 o zaštiti prirode;

69. Član 8, stav .1 Zakona br. 03/L-233 o zaštiti prirode;

70. Član 123, stav 2, tačka 3 Zakona br.03/L-233 o zaštiti prirodes;

71. Član 11, stav 3 Zakona br.03/L-233 o zaštiti prirode;

72. Član 75, stav 1, tačka 5 Zakona br. 03/L-233 o zaštiti prirode;

- **O KRIVOLOVU:** Zabranjeno je bez opravdanog razloga uznemiravanje, hvatanje, ozleđivanje divljih životinja, smanjivanje brojnosti populacije divlje vrste - ubijanje, uklanjanje i sl., uništavanje ili oštećivanje njenog staništa ili menjanje njenih životnih uslova u meri u kojoj bi vrsta postala ugrožena⁷³. Takođe je zabranjeno hvatanje ili ubijanje životinja koje pripadaju kategoriji zaštićenih divljih vrsti, u svrhu prerade, trgovine i drugog prometa, za šta je potrebno pribaviti dozvolu Ministarstva, ili se mogu obavljati uz suglasnost vlasnika ili nosioca prava na prirodnim dobrima.⁷⁴
- **O DEGRADIRANJU ŠUMA KRČENJEM:** Za sakupljanje biljaka, gljiva i njihovih delova, te hvatanje ili ubijanje životinja koje pripadaju kategoriji zaštićenih divljih vrsta, u svrhu prerade, trgovine i drugog prometa, ako nije ovim ili drugim zakonom drugačije propisano, potrebno je pribaviti dozvolu Ministarstva.⁷⁵
3. **Zakon br. 03/L-025 o zaštiti prirode** propisuje da se u zaštićenom delu prirode ne mogu obavljati aktivnosti koje ugrožavaju prirodnu ravnotežu, biološku i raznolikost pejzaža, hidrografiju, geomorfologiju, geologiju, kulturne vrednosti ili na bilo koji način degradiraju kvalitet i svojstva prirodnih vrednosti.⁷⁶
4. **Zakon br. 2003/3 o šumama Kosova, Zakon br. 2004/29 o izmeni i dopuni Zakona br. 2003/3 o šumama Kosova**, kao i **Zakon br. 03/L-153 o izmeni i dopuni Zakona br. 2003/3 o šumama Kosova** propisuju da je svim neovlašćenim licima zabranjeno da nose alate za seču drveća u javnim šumama. Nijedna osoba ne sme seći stabla u javnim šumama, osim ako ta osoba ima važeću dozvolu za seču izdatu u skladu sa zakonima. Dozvole za seču stabala u javnoj šumi su važeće samo ako je seča u skladu sa važećim operativnim planom upravljanja za tu šumu. Agencija za šume shodno ovom članu, izdaje licence za seču i vrši obeležavanje stabala za seču u javnim šumama.⁷⁷

Sve nezakonite aktivnosti poput podmetanja požara, ilegalnog lova i degradiranja šuma krčenjem, najvažniji su nacionalnim propisima na snazi i potpadaju pod kategoriju krivičnih dela protiv životne sredine, životinja, bilja i kulturnih objekata u skladu sa **Krivičnim zakonikom br. 06/L-074 Republike Kosovo**⁷⁸. Ovakvi postupci čine krivična dela iz člana 338 - Zagađenje, degradacija ili uništenje životne sredine, člana 348 - Pustošenje šuma, člana 349 - Šumska krađa, člana 350 - Krivolov. U zavisnosti od nivoa pričinjene štete, učiniocima ovih dela zaprećena je kazna zatvora za izvršenje krivičnih dela i/ili prekršaje (novčana kazna).

73. Član 86, stav 2 Zakona br. 03/L-233 o zaštiti prirode;

74. Član 90 Zakona br. 03/L-233 o zaštiti životne sredine;

75. Član 90, stav 1. Zakona br. 03/L-233 o zaštiti prirode;

76. Član 12, stav 2 Zakona br. 03/L-025 o zaštiti životne sredine;

77. Član 20, stav 1,2, 3 i 4 Zakona br. 2003/3 o šumama Kosova.

78. Vidi: <https://md.rks-gov.net/desk/inc/media/6A2D4377-6AE1-4530-909F-3FB2680CD1EC.pdf>

